

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 136
תמוז תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

והנה דברים אלו אמורים במקרה שקובית הבטון גבוהה ג' טפחים מן הקרקע, אבל במקום הזה הקוביה עצמה היתה גבוהה רק 20 ס"מ, ובאמצע היה פלטה ברזל [תושבת] של העמוד שהיתה גבוהה עוד 3 ס"מ. וא"כ אם יעמידו את הלחי קרוב לעמוד על התושבת, יוצא שהוא גבוה מהאדמה פחות מג' טפחים גם לפי שיעור הגר"ח נאה [שג' טפחים הם 24], ולכן העובד רצה להתקן את הלחי מעל התושבת, אבל בכל זאת שאל את המפקח העומד על גביו, האם הוא מאשר את הצורה הזו. המפקח אמר לו שלא נכון לעשות כך, כיון שהשיעור מצומצם מאוד, ויש לחשוש שיבוא יום ויחסר מעט מהאדמה, אם זה יהיה ממי הגשמים, או איזה מנקה שיגרור את הפסולת, ואז הלחי יהיה גבוה ג' טפחים מהאדמה. [ועוד הוסיף טעם, מפני שיש שיעור חדש יותר קטן, שלפ"ז ג' טפחים הם כ-22.5 ס"מ, ולפ"ז כבר עכשיו ייחשב שגובה ג"ט מהאדמה, ועדיף שיהיה טוב לכו"ע]. לכן הורה לו להעמיד את הלחי מחוץ לתושבת, על קובית הבטון עצמה, כדי שיהיה רק 20 ס"מ מהקרקע.

שיעור הרחקת הלחי מהעמוד, ופתרון כשהלחי רחוק

והנה ישאל השואל, למה לא נחשוש יותר שמוא במשך הזמן יורד מהאדמה 4 ס"מ, וא"כ נעמיד את הלחי מחוץ לכל קובית הבטון, רחוק מהעמוד, ואז אפשר להסמיק את הלחי לאדמה ממש. יש כמה תשובות לדבר. אדם סתם יגיד שזה לא יפה לחי רחוק כ"כ מהעמוד, זה סתם תקוע באמצע. העובד המסגר יגיד שאז אי אפשר לחבר את הלחי טוב, כי אין לברזלים דבר חזק להאחו בו. אבל יש עוד תשובה הלכתית, כי אז נהיה פירצה בן הלחי לעמוד. והביאור הוא כי הלחי הוא בעצם במקום עמוד, וממנו מתחילה צורת הפתח, ובין הלחי לעמוד צריך שיהיה סגור. בדרך כלל מעמידים את הלחי 10-15 ס"מ מהעמוד, ובשעת הצורך [כאשר העמוד נוטה קצת] מרחיקים עד 22/24 ס"מ כדי שיהיה "לבוד" בין הלחי לעמוד, ואז אין פירצה כלל. אבל במקרה כזה וכן כיוצא בזה שצריכים להרחיק יותר משיעור זה, וכבר אין לבוד, א"כ יש פירצה בין הלחי לעמוד ולשאר המשך ההיקף של העירוב.

אמנם בדרך כלל בפירצה קטנה כזו יש דין עומד מרובה, ואינה פוסלת את העירוב. אבל במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) הביא שהאחרונים נחלקו האם גם בפירצה הסמוכה ללחי ניתן להתיר ע"י דין עומד מרובה, וצידד להחמיר כשיטת האומרים שבלחי יש דין שיהיה סמוך למחיצה, ואסור שתהיה בסמוך לו פירצה של ד' טפחים, וכתב שנכון להחמיר אף שלא תהיה פירצה של ג' טפחים. ולכן צריכים להקפיד שיהיה לבוד בין הלחי לעמוד, ובין העמוד לצוה"פ הבאה אח"כ, או למחיצה שמתחברת וממשיכה מהעמוד והאלה.

במקרה הנ"ל שהיו מוכרחים להרחיק את הלחי מהעמוד יותר מג' טפחים, הוסיפו עוד ברזל דק באמצע בצורה עומדת עד גובה מטר, וממנו לכל צד יש פחות מג' טפחים, ועי"ז נחשב שיש מחיצה בין הלחי לבין העמוד, ומהעמוד והאלה יש צוה"פ אחרת. וכך יוצא שהמחיצות של העירוב שלימות ללא פירצה.

לחי שעומד מעל יציקת הבטון שמסביב לעמודי החשמל

באותו ענין היתה שאלה דומה בעירוב העירוני של אחת מהערים החרדיות,

לחי על הקרקע לפני הבטון, וטטה לאחוריו

שחברת החשמל עשתה בשנה זו יציקת בטון רחבות מסביב לעמודי החשמל, וכידוע הדבר גרם הרבה בעיות לעירובים שהסתמו על חוטים הקשורים לעמודי החשמל, שהיו צריכים לתקן הרבה לחיים. בנוסף לכך יש בעיה כעת להצמיד את הלחיים, מפני שהיציקה הסמוכה לקרקע רחבה 5-10 ס"מ מהעמוד עצמו, ואם נעמיד את הלחי על הקרקע, שזה קצת רחוק מהעמוד, ובחלק העליון נצמיד אותו לעמוד, יוצא שהלחי יעמוד עם נטיה אחורה לכיוון העמוד. והנה מבחינה הלכתית אין בזה פסול, ודין זה מבואר בחו"א (סי' ע"א סק"ו) כי החוט עובר מעל כל הלחי, גם על החלק התחתון שלו. ובכל זאת האחרונים לא רוצים לעשות דבר כזה, שנראה לאנשים כדבר פסול. ולכן צריך להוסיף קרש או כל דבר שירחק את החלק העליון של הלחי מהעמוד, ואז הלחי יעמוד ישר.

רשימת מתחמים וצימרים, עם היקף עירוב מהודר

בשבוע זה המשיכו עובדי "מוקדי העירוב" בשיפור רמת הכשרות של כמה עירובים, בישובים המבוקשים ביותר בציבור החרדי. כפי שפורסם בגליון הקודם נערכת פעילות רחבה ביותר להכשיר מקומות נוספים לציבור האברכים, המבקשים להחליף אורח לימי בין הזמנים, ולשבתות שבתוך הזמן, בעיתות שמחה או בגיבוש משפחה, ובהרבה מקומות אי אפשר לסמוך על העירוב המקומי, מפני שאינו מפותח כהלכה, או שבאופן רשמי מקילים בדברים שנפסקו לאיסור. והמשפחות נאלצות לא לצאת מהבית עם הילדים הקטנים, במשך כל השבת. אנו יודעים שקשה להביא את כל הארץ לרמה כשרה, ק"ו שלא לרמה המהודרת, אבל אנו משתדלים להכשיר חמשה ישובים, כדי שהציבור שנוקק מאוד לנפש עם סלטול התנוקות, יוכל לשכור חדרים באותם ישובים, ויוכל לטלטל בהם בביתו, עם עירוב ברמה השכונתית המקובלת ע"פ הכרעות פוסקי זמננו, ללא חשש של עומדים עקומים, חוטים מתנודדים מבין העמודים, קרסופות, ושאר דיני מחיצות.

בשבוע זה נערכה פעילות נוספת לעריכת רשימת מתחמים וצימרים עם חצר סגורה כהלכה, גם בישובים שבהם לא ניתן לסמוך על ההיקף הכללי. בשבוע שעבר נערכה רשימה של מתחמים גדולים, המיועדים בעיקר לקבוצות, ישיבות או משפחות מאורגנות, ובשבוע זה יצאו אל השטח אל ישובי הצפון, לבדוק ולסדר רשימה של צימרים המיועדים לזוגות או למשפחות בודדות. בשלב זה יש מספר מצומצם של מקומות, אבל ככל שיגדל הביקוש ויהיה דיווח על מקומות שאומרים שהם מוקפים, נוכל בעז"ה לבדוק את הדברים מהבחינה ההלכתית, כראוי למשפחות האברכים. בשלב זה אנו זקוקים מאוד לדרישה הציבורית של המשפחות השוכרות את המקומות, לבקש מהמשכירים אישור של המומחה לעירובין שיבוא לשטח ויבדוק את המקום, ולא לסמוך על מה שלדעת המשכיר זה כשר.

אמנם יש לציין ולהזהיר שישנם מקומות המחזיקים כביכול תעודת כשרות של מערכת עירובין כלשהי, ומדובר בעירוב שנעשה באותה שבת וכבר אינו קיים, והמתארחים משנים אותו ועושים כרצונם על סמך שיש תעודה. בצורה כזו ברור שאי אפשר להכשיר מקום, אם אין עליו פיקוח סדיר. לעומת זאת ברשימות הנ"ל מאושרים מקומות רק בשני תנאים, א. מקומות שההיקף יציב וזקן, שנראה בעין מקצועית שאינו אמור להשתנות ולהתקלקל, מלבד בשיפוצים או במקרה חריג. ב. באישור מפורט אם יש צורת הפתח, כמוה גדרות וכמה צוה"פ, כדי שהמתארח יידע לבודקם. ובכל מקרה של שינוי מהמנוכר באישור, יוכל להתקשר אל הבורק ולברר. בתפילה ובתקווה שלא ייצא מכשול מתנ"י.

לחי שעומד מעל יציקת בטון הגבוהה ג"ט

באחד מהישובים שהשקיעו בשבוע שעבר, והמשיכו בשבוע זה, היה באחד המקומות מקרה מיוחד, שהעובדים והמפקח היו צריכים לחשב את צורת הכשרתו עם כמה דינים, ויש ללמוד ממנו כמה הלכות. אחד מהעמודים של העירוב, הוצמד לעמוד תאורה, שעומד על בסיס מיציקת בטון, והיא בולטת מעל פני הקרקע. בדרך כלל עושים את היציקה הזו בעומק הקרקע, ואינה בולטת כלפי מעלה, אבל במקרים שהיא בולטת מעל פני הקרקע, והעמוד עומד מעליה, יש בזה פסול של מחיצה תלויה, משום שהעמוד צריך להתחיל מהקרקע, ואם הוא מתחיל ג' טפחים מעל הקרקע, הוא פסול.

לחי מעל בטון פחות מג'ט, והשלמת לבוד

אמנם לכאורה נשאל מה הבעיה, הרי יציקת הבטון היא חלק מהקרקע, וא"כ העמוד מתחיל מהקרקע. התשובה היא שגודל שטח הקרקע המינימלי לענין רשויות של שבת, הוא ד' על ד' טפחים, דהיינו שהעמוד צריך לשמש למחיצה לשטח ד' טפחים שלפניו, [ומה שמבחוץ אינו מצטרף, כי אינו שטח הרשות המוקפת]. ולפ"ז כיון שממקום העמוד עד קצה קובית הבטון [כלפי שטח העירוב] יש פחות מד' טפחים, א"כ בהכרח שהקרקע של העמוד היא באדמה שלפני הבטון [כלומר שני טפחים מהבטון ושניים מהאדמה], וא"כ ביחס לאדמה יוצא שהעמוד גבוה מן הקרקע.

שהוא רשות הרבים לדעת הרבה ראשונים, ב. יש בו צוה"פ יותר מ"אמות ללא עומד מרובה, שאינו מועיל לדעת הרמב"ם. ג. בצורות הפתח ארוכות ללא לחיים, יש הרבה פעמים שהחוט מתנדנד ויוצא מבין העמודים, ובמיוחד כשיש עמודים שהתעקמו ועוד. ולכן חשוב מאוד וראוי לתחום את הישיבה בפני עצמה. ובפרט שאפשר לתקן את הדבר בקלות ע"י צורת פתח אחת בכניסה, והיה להם עירוב מהודר שרובו גדרות, וללא חשש רה"ר.

וזה חשוב לציין במעלת העירובים הפרטיים, שבהרבה מקומות רוב הטלטול הוא בתוך המתחם, ואת זה אפשר לסדר שיהיה לכתחילה ממש, שיהיה לכו"ע, ללא צורך להסתמך על מחלוקות ראשונים ופוסקים. וחשוב להשקיע בזה אפילו סכומים גדולים, גם בשביל הנמנעים מלהקל בעירובים השכונתיים, שיוכלו לטלטל במתחם. וגם בשביל המקילים, שע"י רוב הטלטול יהיה מהודר.

בשבוע זה עשו עובדי מוקד העירוב עוד עירוב מהודר, לחצר בית נוסת בני ברק, שהמטבח שממנו מביאים את הדברים לקידוש ביום השבת, נמצא מסביב לבנין עם פתח לחוץ, וחייבים לעבור דרך החצר שאינה מוקפת כל צורכה. אחד האברכים בסיוע של הגבאי קרא למוקד העירוב שיבדוק אם יש אפשרות לעשות עירוב פרטי לחצר, כדי שיהיה מהודר, למרות שברחוב הזה יש עירוב שכונתי כהלכה. הבודק הגיע בלילה והצליח למצוא פתרון ע"י שני צורות פתח, ותוספת של מעט גדר, הגבאי אישר את התקציב, ולמחרת כבר בא העובד והתקין את כל העירוב בס"ח.

בעיית העמודים העקומים, לעומת חוט אחד מן הצד

מעבר לבדיקת הישיבה הנ"ל, המשיך הבודק לבדוק את העירוב שנעשה עד בית רה"ר. בצד אחד של הכביש היו צורות הפתח, ובהם חסכו עמודים, והשתמשו בעמודי תאורה, שבמקרה זה הם עמודים חלקים, ואנשי העירוב חיברו מעליהם ראש כמו של עמודי עירוב, וקשרו את החוט מעליהם ממש. אבל כמובן שחלק גדול מהעמודים [בין העמודים של העירוב של המושב, ואפילו עמודי התאורה הגדולים] היו עקומים בצורה משמעותית, והחוט לא היו מכוונים מעל החלק התחתון של העמודים, שבידוע הדין אינו פשוט בדברי הפוסקים. בחכמת שלמה (סי' שס"ב סי"א) פוסל, ובחזו"א (סי' ע"א סק"ו) סבר להכשירם, ואח"כ (בס"ק י"א) כתב שאין מקור נאמן להכשירם, ובהוראתו היה אוסר להסתמך על עמוד

עמודי תאורה שקשורו להם חוטי העירוב

עקום, וכן פשטה ההוראה, שגם העירובים העירוניים צריכים לנסות ולהשתדל בזה, ובעירובי השכונות החרדיות לא מתירים עירוב כזה שהעמוד עקום, אא"כ יעמידו לחיים מכוונות כהלכה מתחת כל חוט וחוט.

הבודק רשם לעצמו את הבעיה, ובכמה עמודים יש את הבעיה של העקמומיות, והמשיך לבדוק אם זה כל הבעיה. אבל לאחר שעבר כמה צורות פתח, הוא גילה דבר חמור יותר, אמנם קל לתקן אותו, אבל כל עוד שלא תקנו אותו, ויותר נכון שלא שמו לב אליו לתקנו, יוצא שהוא פוסל את העירוב לגמרי. אחד החוטים שהיה קשור לעמודי התאורה, היה תפוס מן הצד של העמוד, ועוד חוט אחר היה קשור מעמוד אחד של תאורה לעמוד שלישי, אבל נתפס מן הצד של העמוד האמצעי, ויוצא שאינו הולך בקו ישר מעמוד לעמוד.

באופן שהחוט קשור מן הצד, הרי זה פסול ממש, ובודאי חייבים לתקנו, וזה מערער את כל ההסתמכות על העירוב מכאן והלאה. אבל גם הנושא של העמודים העקומים, הוא דבר שבמקום חרדי צריכים לתקנו.

עם סגירת הגליון התקשרו מהנהלת הישיבה, שהם מעונינים לתקן את הכל בצורה מהודרת, ולשאת בעלויות התיקונים. ונסיים בתפילה שכל המקומות יתחזקו לתקן העירוב כראוי, ונוכה לשמירת שבת כהלכה, ולהיות שמחים לשמרו ולעבר עירובו.

קורס ללימוד בדיקת מקום החוט – בירושלים

בשמחה רבה אנו קוראים לכל האחראים על עירובים, הבודקים והמתקנים, לבוא ולהשתתף בלימוד הבדיקה במכשיר המדידה "הבקבוק", המראה את מקום החוט בצורה מדויקת, ונותן את האפשרות להעמיד את הלחיים בכשרות הראויה. שבידוע אין אפשרות לסמוך על מראה עין ללא מכשיר, וטעות בנישא זה יכולה לפסול את כל העירוב.

השיעור יתקיים בעז"ה ביום שני ט' תמוז, בשעה 9:15 בערב
בבתימ"ד סדיגורא, רח' שמואל הנביא 79 ירושלים (ליד צומת בר אילן)
כיבוד קל במקום

חדש! ניתן לקבל (במייל או בפקס) רשימה של מתחמים ברחבי הארץ. שנבדקו שהם מוספים כהלכה ומותר לטלטל בתוכם לכתחילה

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

אבל בעירוב העירוני היו כמה מקומות שהאחראי עשה פתרון אחר, והעמיד את הלחי מעל יציאת הבטון, שבצורה כזו הוא צמוד לעמוד בצורה ישרה. ולפי מה שהתבאר לעיל יש בזה פסול של לחי הגבוה מן הקרקע ג' טפחים [שברוב המקרים היציקה גבוהה ג' טפחים], ולחי שגבוה מן הקרקע ג' טפחים, הוא פסול (שו"ע סי' שס"ג סי"א, ורמ"א בסעיף ז). אבל יש בזה צד להתיי, והסברא מבוארת בחזו"א (סי' ע"ק י"ח) במקרה כעין זה שהיה קיר נמוך לפני קיר גבוה בתוך ג"ט, והעמוד נמצא ביניהם [ויוצא שהקיר הנמוך נמצא לפני העמוד], והחזו"א נקט שהקיר יוצר דין של מדרגה, כמו יציאת הבטון שלנו שהעמוד עומד עליה [ע"ש ואכמ"ל], וכתב החזו"א שהעמוד

לחיים שהעמידו על הבטון מעל ג'ט מהקרקע

נחשב תלוי מעל ג' טפחים, אבל רצה לדון שהקיר הנמוך יחשב תחילת העמוד, וא"כ העמוד מתחיל מהקרקע, מתחילת יציאת הבטון. [דוגמא כזו היתה לנו לפני חודשיים בבדיקת עירוב שכונתי בקהילה הסודית בתל אביב, שהיה לחי סמוך אחורי קיר נמוך, וכיון שהוא בתוך ג"ט לכאורה הוא ממעט משיעור הלחי, ורק אם נדון שהקיר חלק מהלחי זה יועיל. ועיין בזה]. וא"כ גם במקרה הנ"ל שהאחראי העמיד את הלחי מעל יציאת הבטון, לכאורה אפשר לדון שהיציקה היא תחילת הלחי, והוא מתחיל מהקרקע ואין חסרון של מחיצה תלויה.

אבל הוראת הרבנים, שהחזו"א כתב דין זה רק כלפי יסוד הדין, לפני שהוסף שם את דין פתחי שימאי, אבל אחרי שהחזו"א הוסיף שם בהערה שיש פסול של פתחי שימאי, לא ניתן להחשיב את הקיר כתחילת הלחי. כי יוצא שיש באמצע הלחי מדרגה שהבטון בולט יותר מהלחי. וכן הוראת פוסקי זמננו ורבני העירובים לגבי הלחי שעל יציאת הבטון, שמושם דין פתחי שימאי לא ניתן להחשיב את הבטון לתחילת הלחי, ואם הלחי מעל הבטון יש בו אחד משני הדינים, או דין מחיצה תלויה מעל ג', או דין פתחי שימאי. אלא צריך להוריד את הלחי לקרקע ממש, שיעמיד מחוץ למדרגת הבטון.

גישה מוציאה בעירובים עירוניים

אברך שהתלווה לבודק, אמר לו שיודיע על כך לאחראי העירוני. והבודק השיב לו שהאחראים על העירוני בהרבה דברים הם עושים ברמה מינימלית, מספיק שיש שיטה שלא חוששת לפתחי שימאי, וא"כ יש שיטה שיש עירוב. האברך שאל אולי הוא לא יודע את הדין, נכון שזה בעיה שהאחראי לא יודע, אבל אולי כשידע הוא יתקן.

הבודק אמר שיתכן שכשיעירו הוא יתקן, אבל הראה לו שבסמוך לאותו מקום יש עוד בעיה, שהלחי רחוק מטר מהמחיצה הממושיכה את העירוב, שהמשנ"ב מצדד לאסור כנוכר לעיל, והחזו"א מיקל בצד אחר. הנה גם בזה הם לא טרוו להוסיף חתיכת רשת, אלא מספיק להם שיש שיטה שמכשירה, פעם זה חזו"א, ופעם זה משנ"ב, ולפעמים אחרונים אחרים דלא כמשנ"ב וחזו"א. לפעמים הדבר נובע מחמת שיש להם

לחי שלפניו יש קיר נמוך, המונע מנוכר

בעיה תקציבית, לפעמים מחמת עומס העבודה, בהרבה מקרים זה מחמת שהיה מצב שהיו מוכרחים להקל, ומאז האחראי למד שכך אפשר לעשות עירוב. בכל אופן האחראי לא כ"כ אשם ברמה הבעייתית של העירוב, אבל בשבילנו זה לא מספיק כלל. [וזה אפילו במקרים שאין דברים פסולים ממש, ק"ו שיש מקומות עם חשש לדברים יותר חמורים].

חשיבות עשיית היקף פרטי לישיבה ולכנ"ס

במסגרת הבדיקות ברחבי הארץ, הגיעו הבודקים לישיבה חרדית באחד המושבים בדרום הארץ, ובדקו את היקף של המקום. הישיבה עצמה היתה מגודרת היטב בגדרות רשת חזקות, אבל בכניסה היה פתח יותר מ"אמות, ללא צורת הפתח. [בימים אלו לא היה גם שער, עקב שיפוצים], ואם כן למרות שרוב היקף מושלם, ואפילו כמעט כולו, אבל פירצה אחת יותר מ"אמות, אוסרת לטלטל בכל המתחם, ואי אפשר להוציא שום דבר מהחדר, ולא להוציא מבתימ"ד או מחדר האוכל, שכל אחד הוא מבנה לעצמו.

אמנם מחוץ לפתח הישיבה, היה עוד המושך של צורות הפתח לאורך כשלש מאות מטרים, כדי לחבר בעירוב עם בית ראש הישיבה שנמצא באחד מבתי המושב, ולפ"ז יוצא שיש לכאורה עירוב לישיבה. אלא שכשרות העירוב של הישיבה תלויה בכל היקף הנוסף של שערים צורות הפתח, הבודק של המוקד העיר, והעביר את המטר להנהלת הישיבה, שזה גורם חסרון גדול לעירוב של הישיבה עצמה, וחשוב מאוד שיהיה לה היקף בפני עצמה, כי בהרחבת היקף הזה יורדת דרגת העירוב מאוד, מפני כמה דברים השנויים במחלוקת הפוסקים, שישנם בהיקף של צוה"פ ואינם בתוך הישיבה. לדוגמא העירוב עד בית רה"י כולל רחוב

